

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет

Факультет іноземної філології та соціальних комунікацій
Кафедра германської філології

БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА

Спеціальність 035 «Філологія»

Виправлення помилок на заняттях з іноземної мови

Допущено до захисту «__» _____ 2020 р.

Зав. каф. германської філології _____ канд. філол. наук, проф. Кобякова І. К.

Виконала:

студентка групи ПР-61

Мельник Дарина Вікторівна

Науковий керівник:

канд. філол. наук, ст. викл.

Овсянко Олена Леонідівна

Суми 2020

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПОМИЛОК НА ЗАНЯТТЯХ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ	5
1.1 Помилка як компонент навчального процесу	5
1.2 Причини виникнення помилок у процесі опанування іноземної мови	7
1.3 Класифікація помилок	9
РОЗДІЛ 2 МЕТОДИ ТА ПРИЙОМИ ВИПРАВЛЕННЯ ПОМИЛОК НА ЗАНЯТТЯХ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ	13
2.1 Способи та прийоми попередження помилок	13
2.2 виправлення усних помилок	17
2.3 виправлення письмових помилок	21
ВИСНОВКИ	24
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	26
ДОДАТКИ	30

ВСТУП

Процес навчання це завжди шлях методів, спроб та помилок. Експеримент за експериментом ми намагаємось визначити, що працює, а що ні. Те ж саме відбувається і в навчанні іноземної мови. Втім, помилки студентів – це індикатор наявності позитивної динаміки у вивченні мови. Аналіз, класифікація та усунення типових помилок сприяє якісному опануванню мови. Розуміючи помилки, учень здатен утворювати практичне уявлення про іноземну мову та мовну компетентність. Всі студенти роблять помилки на тих чи інших етапах вивчення мови, і викладач повинен чітко усвідомити це. Постійно стикаючись з помилками студентів, вчителі винайшли різні способи їх усунення.

Починаючи з 70-х років ХХ століття, проблемні аспекти теорії помилок, їх аналіз та виправлення активно досліджується у працях як зарубіжних, так і вітчизняних вчених, серед яких: Н. Гордієнко, Г. Дьюлей, Дж. Едж, С. Кордер, Л. Коцюк, Дж. Річардс, Л. Селінкер, Дж. Хармер та ін.

На сьогодні у методології викладання іноземних мов існує велика кількість напрацювань, що стосуються виправлення помилок в усному мовленні. **Актуальність обраної теми** визначається необхідністю більш детального та поглибленого дослідження способів попередження та виправлення помилок як в усному, так і писемному мовленні на заняттях з іноземної мови.

Об'єктом дослідження виступають помилки в усному та писемному мовленні учнів, тоді як **предметом дослідження** є застосування способів і методів для їх ефективного та своєчасного попередження, зменшення, а також виправлення.

Мета роботи полягає в теоретичному обґрунтуванні та експериментальній перевірці методів виправлення помилок на заняттях з іноземної мови.

Відповідно до зазначеної мети виникає необхідність вирішення таких **завдань**:

- зробити теоретичний аналіз даних наукової та науково-методичної літератури з проблематики дослідження;
- розкрити причини виникнення помилок;
- проаналізувати та класифікувати типові помилки;
- виокремити способи та методи, які були б ефективними у роботі з виправлення помилок.

Методи досліджень. Завдання наукової розвідки об'єктивуються застосуванням комплексу як загальнонаукових, так і лінгвістичних методів. У бакалаврській роботі використано такі загальнонаукові методи: теоретичні (аналіз, синтез, узагальнення та ін.), емпіричні (спостереження за навчальним процесом) та експериментальні (застосування методів виправлення помилок).

Практичне значення роботи полягає в можливості впровадження її результатів на заняттях іноземної мови в школі, а також в інших начальних закладах. Результати роботи можуть бути використані студентами-практикантами та вчителями-початківцями.

Апробація результатів дослідження. Успішне проходження педагогічної практики на базі приватної школи “Professional” та на факультеті ІФСК Сумського державного університету. Проходження вебінару на тему “Prepare for Exams: Practice Makes Perfect”, який був організований Cambridge University Press and Linguistic LTD (сертифікат виданий 05.06.20). Участь в онлайн-конференції на тему “The Power of Curiosity in Young Learners. Passport to Success” від National Geographic Learning and Linguistic LTD (сертифікат виданий 11.06.20).

Структура й обсяг роботи. Робота складається з двох розділів, шістьох підрозділів з висновками для кожного з них та чотирьох додатків. Загальний обсяг роботи — 29 сторінок.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПОМИЛОК НА ЗАНЯТТЯХ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

1.1 Помилка як компонент навчального процесу

Помилки та помилкова поведінка є невід’ємною складовою людського життя. Досить актуальними залишаються погляди та відношення суспільства, організацій або окремих людей до помилок, які ми здатні допускати на всіх етапах життя, незважаючи на вік або наявність попереднього досвіду.

Словник української мови визначає помилку, як неправильну думку, хибне уявлення про когось або щось, або ж неправильність у вчинках, діях [23, с. 536]. Тобто, як бачимо, помилка має негативний відтінок, означає щось небажане, чого потрібно уникати.

Проте не можна залишити без уваги помилки, які виникають у процесі навчання. Мовні помилки, про які піде мова далі, – були, є та будуть складовою частиною вивчення іноземної мови. Тож постає логічне питання, як боротися або ставитися до помилок. Питання особистого відношення викладача іноземної мови до порушень норм залежить головним чином від власної оцінки значення помилки та реакції в процесі навчання [6, с. 168].

Постійні дослідження наявних на той час напрямів в теорії іноземних мов, так само як і лінгводидактиці останніх років спричинили виникнення різноманітних поглядів на проблему помилок у процесі навчання іноземній мові. Тож вважаємо доцільним розглянути як змінювалось ставлення до мовних помилок у ході історії з початком розвитку різноманітних теорій.

Розквіт теорії біхевіоризму припадає на 50-60-ті роки минулого століття, коли відсутність помилок вважалася найважливішим принципом навчання, оскільки помилка вважалась ознакою недостатньої кількості знань. За словами прихильника біхевіоризму Б. Скіннера, помилка призводила до формування шкідливих звичок у вивченні мови, що мали стійку тенденцію до фосилізації без належного та своєчасного виправлення [19, с. 212]. Але навіть це не могло

зарадити закріпленню помилкового бачення. Вважалося за краще запобігти допущення помилки. Викладачі намагалися зарадити шляхом порівняння іноземної мови з рідною, акцентуючи увагу на їх відмінностях [21]. Прагнення до цілковитої відсутності помилок закріпилося у тогочасній методиці навчання на досить тривалий час.

Представники аудіолінгвального методу навчання також розглядали помилку у негативному світлі. Вважалося, що треба попереджувати й уникати помилки. Але подальші методи навчання іноземної мови оцінювали помилку вже з позитивної точки зору. До уваги брали той факт, що помилки у процесі вивчення іноземної мови є складовою частиною на шляху до її опанування. Вивчення мови треба розцінювати як більш креативний процес, а не лише заучування лексики та граматичних правил. Знання мови – це вміння користуватися певними структурами, наповнюючи їх відповідним мовним матеріалом і вимовляючи їх у природному темпі спілкування [1, с. 27].

Щодо комунікативного підходу, то тут відбувся процес переосмислення попередніх теорій лінгводидактики, тож помилкам приділяли менше уваги. Одним з дидактичних принципів комунікативно-орієнтованого підходу є не стільки оцінка правильності граматичних форм, речень, а скоріше виявлення значення та доцільності цього висловлювання з точки зору комунікації [3, с. 134]. Тож очевидно, що увага сфокусована на процесі комунікації та зрозумілості висловлювання. Грунтуючись на цьому підході, значення помилок, що не впливають на розуміння є несуттєвим.

Кінець 70-х років ознаменувався утвердження думки, що незначне відхилення від норм іноземної мови вважається показником процесу вивчення мови. Іншими словами, ставлення до помилок змінилося в більш позитивний бік, припускаючи, що помилки є ознакою засвоєння матеріалу, але ще не на достатньому рівні. Вивчення мови інтерпретували не як імітацію, або повтор, а як креативний процес для більш сприятливого засвоєння правил, що лежать в основі будь-якої мови.

Тим часом сучасні методики навчання більш лояльно ставляться до допущених помилок та не виключають можливості їх появи.

Таким чином, помилку попри негативну оцінку варто визначати не тільки як хибне уявлення, але й як складову частину сучасного опанування мови. Історія лінгводидактики має купу прикладів спроб уникнути помилок, проте сучасні методи використовують помилки як інструмент навчання і шлях до більш досконалого володіння мовою.

1.2 Причини виникнення помилок у процесі опанування іноземної мови

Вивчення мови, як і будь-який різновид навчання людини, передбачає допущення помилок. У минулому вчителі розглядали помилки, допущені учнями, як щось небажане, виникнення яких вони старанно прагнули запобігти. Однак останні двадцять років ознаменувалися появою спеціального типу лінгвістичного аналізу в галузі прикладної лінгвістики, спрямованого на помилки, які роблять саме учні [12, с. 12]. Тож нині помилки діагностують як доказ творчого процесу в вивченні мови, в якому учні застосовують різні стратегії для опанування іноземної мови.

Традиційно під впливом гіпотези контрастивного аналізу єдиним джерелом помилок учнів мови було визнано міжмовне перенесення з рідної мови [18, с. 19]. Помилки, спричинені впливом рідної мови, називали міжмовними або інтерлінгвальними. Однак у ході аналізу помилок було виявлено, що мовна інтерференція аж ніяк не вважається єдиним джерелом помилок, бо наявні інші джерела помилок, які виходять за межі міжмовних помилок. Тож вважаємо за потрібне більш детально освітлити тему основних причин та джерел появи помилок.

Як уже було зазначено вище, однією з основних першопричин є вплив рідної мови на мову, яка вивчається. Це явище називається інтерференцією. Рідна або ж перша мова має важливу роль у вивченні іншої мови, тому в таких випадках переклад із рідної мови є однією з причин помилок [13, с. 234]. У той

час як українська мова є синтетичною, де основну роль грає будова слова, в якій морфеми відповідають за граматичне й лексичне значення слів, німецька та англійська – типові аналітичні. У такій мові вирішальне значення має саме порядок слів, при тому що переважна кількість слів несуть лише граматичне значення.

Приклади інтерференції з української на англійську з'являються у випадку вживання подвійного заперечення “*I haven't never did it before. He couldn't not say it.*” або у випадку дослівного перекладу односкладових речень «Дзвонили з поліції» – “*Called from the police*”. Це саме явище впливає на виникнення, не тільки граматичних, але й фонетичних та лексичних помилок. Наприклад, найбільші труднощі викликає наявність в англійській мові звуків, схожих зі звуками рідної мови, які за недостатніх знань англійської фонетики вимовляються майже без змін: “*I think [sɪŋk] he will thank you [ðæŋk]*” замість “*I think [θɪŋk] he will thank [θæŋk] you*”.

Другою причиною допущення помилок може стати недостатнє знання граматики мови, що вивчається. Учні, в процесі навчання, не усвідомлюючи, можуть експериментувати та реорганізовувати раніше вивчені мовні форми. Наприклад, учні можуть вживати “*I buyed an ice-cream*” замість “*I bought an ice-cream*”, оскільки учень засвоїв, що дієслова у минулому часі вимагають суфікса *-ed*. Такі явища обумовлюють появу інтермови – так званої власної версії мови учня, яка охоплює різні типи помилок обумовлених, певними причинами [22, с. 75]. Проте ця мова постійно змінюється та поступово зникає з підвищенням рівня володіння.

Третя досить поширена причина – умови, в яких вивчається мова. Такі помилки, спричинені використанням неадекватних методів навчання або викликані вадами в організації процесу навчання [8, с. 176]. Наприклад, рівень володіння може залежати від вчителя та навчальних матеріалів, які обираються в школі або сфери застосування іноземної мови у випадку її самостійного вивчення. У випадку навчання у класі, вчитель або підручник можуть сприяти неправильному уявленню учня про іноземну мову.

Четверта та не менш важлива причина пояснює вплив однієї іноземної мови на іншу за умов їх одночасного вивчення [17, с. 81]. Хоча німецька й англійська є аналітичними мовами, плутанина виникає частіше на лексичному або фонетичному рівні, коли учні невідомі слова можуть запозичувати з іншої мови або замінювати схожими за звучанням. Наприклад, часто можна почути на уроці “*The sky is blau*” замість “*The sky is blue*”. Таким чином одна іноземна мова впливає на сприйняття іншої, що неодмінно може спричинити низку помилок.

Отже, виділять чотири основні причини помилок у процесі вивчення іноземної мови та формування умінь нею користуватися, а саме – інтерференція рідної мови, недостатнє знання граматики, що обумовлює появу інтермови, особливості умов вивчення іноземної мови, а також одночасне вивчення іншої іноземної мови. Тож для попередження помилок та запобігання їх на уроках треба вміти розрізняти їх за джерелом походження, щоб застосовувати методики відповідно до потреб.

1.3 Класифікація помилок

Помилки – природне явище під час вивчення мови. Мовознавці звертають увагу на те, що слід розрізняти помилку через неухважність, втому та інші аспекти та лінгвістичну помилку. Правильна класифікація помилок на уроках іноземної мови – запорука успішної роботи щодо їх попередження та усунення. Тож пропонуємо більш детально структурувати та визначити основні види помилок.

Дослідники у галузі прикладної лінгвістики зазвичай розрізняють два типи помилок за рівнем знань учнів: помилки продуктивності та компетентнісні помилки [10]. Помилки продуктивності – це помилки учнів, що можуть виникати через втому, незібраність або поспіх. Зазвичай цей тип помилок не є серйозним, і їх можна подолати, доклавши невеликих зусиль або ж вони

зникнуть самостійно. Компетентнісні помилки, навпаки, є більш серйозними, оскільки відображають пробіли у навчанні та недостатню мовну компетентність. Такі помилки необхідно вчасно визначати та цілеспрямовано працювати над їх виправленням.

Відповідно до рівнів мови розрізняють наступні види мовних помилок:

- фонетичні та орфографічні помилки, тобто помилки у вимові та написанні слів, невірне інтонування: *since* – замість [sɪns] вимовляють як [sɑɪns], або ж слово *born* – замість [bɔ:n] (народжуватися) вимовляють як [bɜ:n] – *burn* (палити, горіти);

- лексико-семантичні помилки, тобто некоректний вибір слова у відповідному контексті («фальшиві друзі перекладача» – помилки, які полягають у порушенні лексичної сполучуваності, спричиненою інтерференцією з боку рідної мови: *This ticket is **invalid**. Please try to keep your room **accurate***);

- граматичні помилки, тобто помилки в морфології (при відмінюванні дієслова, іменника або займенника) або в синтаксисі (порушення порядку слів; помилки в оформленні прямої та непрямої мови). Наприклад, неправильне утворення умовного речення: “*If I would have enough money, I would buy a new computer*” замість “*If I had enough money, I would buy a new computer*”, або неправильність утворення ступеня порівняння прикметників: “*He is more taller than I am*”;

- стилістичні помилки, тобто порушення стилю висловлювання: наявність слова, яке некоректно застосовувати в даній ситуації (наприклад, некоректний вибір слова з ряду стилістичних синонімів: “*Newton’s father was a farmer and his mother was intelligent*”), змішання лексики різних стилів і тавтологія. Яскравим прикладом є висловлювання, що часто можна почути від учнів – “*I study English language*” (приклад надмірності [24], яка виникла в результаті синонімічного дублювання лексем).

Такі вчені як С. Кордер та Г. Дьюлей вбачають різницю між поняттями «мовної помилки» (*error*) та «мовного огріху» (*mistake*) [7, с. 67]. Мовні

помилки допускаються, коли знання правил мови, що вивчається є неповними. Крім того, мовні помилки як і види мовленнєвої діяльності можна поділити на рецептивні та продуктивні. Рецептивні помилки є результатом непорозуміння слухачем намірів мовця, в той час як продуктивні пов'язані з неточностями у висловлюваннях учня.

Інші дослідники такі як К. Берт, а згодом і І. Гозалі запропонували також розрізняти глобальні та локальні помилки. Перші порушують зміст висловлювання і можуть ускладнити сприйняття інформації, тим самим заважаючи процесу комунікації. Останні ж впливають лише на деякі компоненти висловлювання, не перешкоджають мовцям у комунікації та не спотворюють надану інформацію [14]. Локальні помилки пов'язані з використанням різних форм дієслова та іменника та дієслова, із вживанням прийменників та артиклів, в той час як глобальні помилки мають на увазі неправильний порядок слів у реченні, і в аналітичних мовах таких як англійська порядок слів здатен докорінно змінити сенс повідомлення або зовсім не передати його.

Що ж стосується «мовних огріхів», то їх перш за все визначають як випадкове відхилення від норми, що не мають постійного характеру та трапляються одноразово. Мовні огріхи можуть виявлятися у формі обмовки, відсутності узгодження підмета і присудка в складних та довгих реченнях і т. д. Дж. Річардс вбачає причиною появи мовного огріху в усному чи писемному мовленні такі психологічні моменти як неуважність, хвилювання, втома, або ж інші непередбачувані умови [20, с. 48].

Зазвичай всі помилки, які можна допустити в процесі вивчення іноземних мов Дж. Хармер [15, с. 99] розділяє на три категорії: помилки-обмовки (*slips*), помилки, які допускаються у вже вивченому матеріалі (*errors*) та ще не в пройденому (*attempts*).

До першого типу належать помилки, які учні можуть виправити самостійно, після того, як вчитель вказав на помилку. За такої умови учень може сформулювати думку правильно, але робить помилку через неуважність,

втому, стрес або внаслідок зовнішніх обставин [4, с. 38]. До другого типу належать такі помилки, які учні не можуть виправити самостійно навіть якщо на них вказати та потребують подальшого пояснення.

Помилки (*attempts*) – це помилки, які учні роблять, коли намагаються щось сказати, хоча вони ще не знають, як це сказати. Це стосується ще не пройденого матеріалу, наприклад, граматичних структур та мовних зворотів, яких ще не розглядали. Проте, варто розуміти, що не існує чітких меж між видами помилок. Наприклад: “*He hate srtrawberries*” – це *a slip of tongue*, інакше кажучи, учень просто обмовився, *an error* – якщо допустив помилку у раніше вивченому матеріалі та не зміг себе самостійно виправити, *an attempt* – якщо учень лише на початковому етапі вивчення мови і ще не ознайомлений з темою, наприклад, утворення умовних речень третього типу чи пасивного стану.

Робота над виправленням помилок, залежатиме від того, які помилки роблять учні. Якщо вчитель працює з групою учнів упродовж певного періоду часу, це не представляє для нього суттєвої проблеми розрізнити, яку саме помилку у конкретній ситуації допустив учень.

Тож, існує безліч класифікацій помилок, серед яких можна виділити помилки за рівнем знань учнів: продуктивні та компетентнісні. Також розрізняють помилки відповідно до рівнів мови: фонетичні та орфографічні, граматичні, лексико-семантичні та стилістичні. Не менш важливим є поділ на мовні помилки та мовні огріхи, хоча існує і більш розширена класифікація на помилки-обмовки (*slips*), помилки, які допускаються у вже вивченому (*errors*) та ще не в пройденому матеріалі (*attempts*). Для подальшої роботи з попередження та виправлення помилок важливо розрізнити їх та класифікувати, щоби надалі правильно підбирати методи та способи вирішення.

РОЗДІЛ 2

МЕТОДИ ТА ПРИЙОМИ ВИПРАВЛЕННЯ ПОМИЛОК НА ЗАНЯТТЯХ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

2.1 Способи та прийоми попередження помилок

У попередньому розділі ми виокремили основні причини виникнення помилок на заняттях іноземної мови, серед яких: інтерференція рідної мови, умови та середовище вивчення іноземної мови, недостатня мовна компетенція та вплив однієї іноземної мови на іншу за умови їх одночасного вивчення.

Варто усвідомлювати, що помилки не є інструментом оцінювання, це лише компонент навчального процесу. Це було б абсолютно неправильно використовувати помилки виключно для оцінки успішності, особливо тоді, коли учень, не дивлячись на допущені помилки, здатний досягти поставленої перед ним комунікативної мети, як при письмовому, так і усному мовленні. Важливо розглядати помилку як необхідний елемент процесу опанування іноземної мови і, тим самим, як успіх на шляху до мовної компетентності [5, с. 227]. Крім того, урахування як вчителем, так і учнем типових помилок, їх подальший аналіз та класифікація визначає подальші кроки обох сторін у процесі навчання. До них належать створення методів та стратегій виправлення помилок, підготовка мовленнєвих та письмових завдань для відпрацювання навичок та проблемних місць на заняттях з іноземної мови.

Проте деякі помилки можливо попередити та запобігти ще до їх появи. Наприклад, помилки в усному мовленні є явними індикаторами процесу навчання, тому над їх недопущенням все ж треба працювати ще до їх появи, на що і націлена робота з профілактики помилок на уроці.

У цьому підрозділі ми запропонуємо низку способів, які стануть у пригоді при необхідності попередження та запобіганню типових помилок на заняттях з іноземної мови.

Для початку ми зазначимо методи, які допоможуть попередити появу помилок у вимові. Адже попередження помилок набагато простіше, ніж вивчення з нуля. Вивчення будь-якої мови починається з фонетичного курсу, але на практиці цьому не приділяється багато уваги і як результат – поява фонетичних та фонологічних помилок. Якщо ж учні не володіють правилами читання голосних та приголосних звуків та їх знання обмежується лише алфавітом, то подальша комунікація та вивчення нової лексики вимагатимуть більших зусиль.

Одним із найефективніших методів ми вважаємо використання скоромовок на початку заняття. Скоромовки вважаються найефективнішим методом мовної розминки (*warm-up*), що є необхідною складовою при побудові будь-якого уроку та здатні підготувати мовний апарат учня до спілкування іноземною мовою. Крім того, скоромовки націлені на відпрацювання складних звуків, які відсутні в українській фонетиці. Важливо розуміти правильне положення губ, язика, піднебіння, голосових зв'язок при вимові кожного з звуків англійської. Прикладами найбільш вдалих скоромовок вважаємо наступні:

– *She sells sea shells on the seashore. The shells she sells are seashells I am sure* (Fun with Words, 05.06.2020).

Ця скоромовка спрямована на відпрацювання коротких і довгих звуків англійської мови. Потрібно обов'язково звертати на них увагу, інакше «вівця» (*sheep [ʃi:p]*) легко перетвориться в «корабель» (*ship [ʃip]*).

– *Peter Piper picked a peck of pickled peppers;
A peck of pickled peppers Peter Piper picked;
If Peter Piper picked a peck of pickled peppers,
Where's the peck of pickled peppers Peter Piper picked?* (puzzle-english.com, 05.06.2020).

Класичний варіант скоромовки, який допомагає відпрацювати не лише англійські звуки *[p]*, *[t]*, але й забезпечує тренування мовного апарату для формування більш чіткої вимови та підвищення швидкості мовлення.

- *German learners learn German words,*
Turkish learners learn Turkish words.
If German learners didn't learn German words,
Would Turkish learners learn Turkish words? (engVid: Learn English,
05.06.2020).

Досить часто учні вимовляють звуки [ɔ:] і [z:] однаково. Це одна з найпопулярніших фонетичних помилок, яку нам доводилося спостерігати. Аналогів таких звуків в нашій рідній мові немає, тому досить часто «робота» (*work* [wɜ:(r)k]) перетворюється в «прогулянку» (*walk* [wɔ:k]). За час практики була помічено, що найбільшу складність викликає наступний ряд слів – “*work, walk, word, world, verb*”, проте з практикою та набуттям необхідних правил вживання та читання звуків стає можливим зарадити типовим фонетичним помилкам.

Крім того, як вже зазначалося раніше, важливу роль грає також самостійна робота учня поза заняттями. Сучасні учні можуть використовувати мобільні додатки [35] та онлайн-платформи [28] для опанування фонетичної складової іноземної мови.

Ще одним ефективним методом, на нашу думку, є фокусування уваги на найбільш вживаних помилках за допомогою наочності із зображенням помилки. Однією з найчастіших помилок є опускання закінчення –s у 3 ос. одн. теп. часу простого дієслівного присудка, тож можна написати речення на картці та прикріпити цю картку на дошку, щоб вона залишалась у полі зору всіх учнів, які забувають це правило. Для більш чіткого запам'ятовування необхідно виділити правильний варіант яскравим кольором і обов'язково акцентувати на ньому увагу (додаток А).

Ми вже зазначали, що однією з причин виникнення помилок в усному мовленні можуть стати психологічні фактори, як неухважність, хвилювання, незібраність та страх помилок. Тому учень на уроках намагається говорити нешвидко, виникають паузи під час яких йдуть роздуми про правильність використання наступного слова чи згадування граматичного правила. У таких

випадках доречним буде використання наступних фраз та слів, що здатні заповнити такі мовні пропуски: *really, I think, I believe, let me think for a while, I guess, well, that's a good question*. Вони допоможуть виграти деякий час для обдумування наступної фрази.

Отже, перш за все головною метою попередження помилок є вироблення мовленнєвих навичок мовця, які формуються в результаті багаторазового виконання певних мовленнєвих дій та операцій. Ми вважаємо, що таку мету може бути досягнуто шляхом постійного прослуховування правильних варіантів мовлення, наприклад, аудіо книг мовою, що вивчається [29], подкастів [30], новин [27], пісень [25], перегляду відеороликів, фільмів [33], серіалів [34] на улюблену тематику та навіть відповідно до рівня володіння мовою. Такий метод, хоча й пасивного вивчення мови, дає можливість пізнати почуття реального спілкування, вивчити розмовні фрази, зрозуміти умови та контекст в яких може вживатися лексика. Проте варто бути обережним при виборі матеріалу та більш ретельним на початку вивчення мови, аби не завчити неправильні конструкції. Під час практики нам вдалося залучити аудіо- та відеоматеріали до роботи, однак учні потребують більше часу аби звикнути до швидкості мови та акцентів, тому вважаємо необхідним виносити таку роботу також на домашнє вивчення.

Узагальнюючи вищезазначений матеріал можна зробити висновок, що помилки не повинні стати інструментом для виставлення оцінки учнів, головною метою занять іноземної мови є досягнення комунікативної мети та формування позитивного відношення як учня, так і вчителя до помилок. Найлегший спосіб боротьби з лексичними та граматичними помилками є профілактика цих помилок за допомогою наочного матеріалу. В той час як робота з фонетикою передбачає застосування скоромовок та постійний контакт із «живою» іноземною мовою за допомогою аудіо- та відеоматеріалів.

2.2 Виправлення усних помилок

Виправлення помилок є досить відповідальною та нагальною проблемою. Процес виправлення помилок (*error treatment*) на думку сучасних лінгвістів передбачає відповіді на наступні питання:

- Які типи помилок треба виправляти?
- Хто повинен виправляти: вчитель або учень?
- Коли та як ці виправлення повинні відбуватися?

Під час педагогічної практики, нам вдалося дослідити ці питання та знайти власні відповіді. Проте перш за все, пропонуємо відокремити усне мовлення від писемного, тому що кожна з цих діяльностей потребує особливого підходу та власного аналізу. У цьому підрозділі ми розглянемо підходи та методи виправлення найчастіше вживаних помилок в усному мовленні, які ми мали змогу спостерігати та аналізувати під час занять іноземною мовою.

Покращення мовної культури учнів є однією з найважливіших та актуальних задач сучасного педагога. І робота, націлена на правильне використання мови, що відповідає мовним нормам, має велике значення.

У попередньому розділі ми вже розглянули причину помилок, але перш ніж виправляти треба розуміти чи стосується ця помилка навички «вільності» та швидкості мови (*fluency*) чи все-таки точності та правильності висловлювання (*accuracy*). Перше (*fluency*) – це про швидкість та плавність, з якою учні висловлюють свої ідеї. Мають місце деякі граматичні помилки, але увага звертається скоріше на здатність говорити швидко, без зупинок та підтримувати будь-яку тему. Поза межами аудиторії вільне володіння може допомогти у спілкуванні з носіями іноземної мови й уникненні непорозумінь. Точність (*accuracy*) полягає у використанні правильної граматики в мовленні та письмі. Йдеться про розуміння більш глибокого значення та використання лексики, а також правильну вимову слів.

На уроках іноземної мови ми були націлені на покращення показника *fluency of speech*, тому при виникненні помилок, нами були застосовані найефективніші прийоми:

- Часова лінія (*time line*). Достатньо зобразити на дошці часову лінію (рис. 2.1), щоб продемонструвати учням зв'язок між використанням часової форми дієслова та часом, коли подія відбувається або для порівняння двох часів. Цей метод корисний, якщо учні плутають вживання часів, наприклад: Present Simple, Future Simple, або виникають проблеми з відмінністю між Present Perfect та Past Simple тощо.

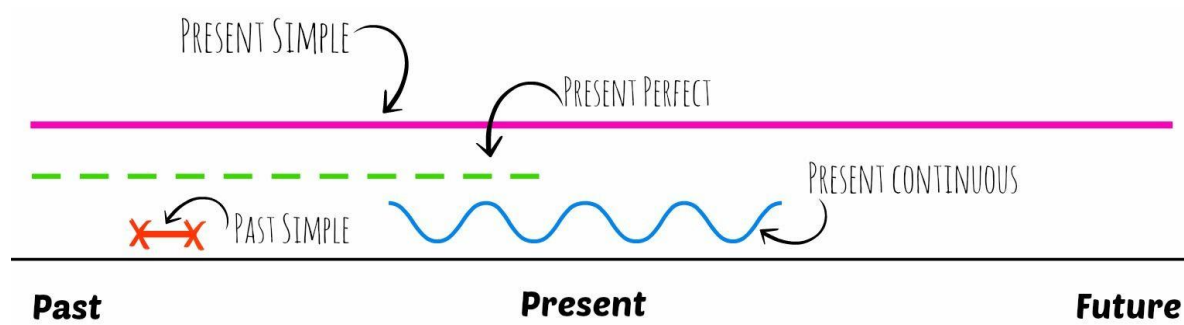

Рис. 2.1 – «Часова лінія» як метод виправлення помилок в часовій формі

- Міміка (*facial expressions*) корисна, коли ми не хочемо переривати учнів, але хочемо показати їм, що вони припустилися помилки. Здивованого або засмученого погляду буває достатньо, аби вказати на допущену помилку. Крім того, ефективним є також використання жестів. Наприклад, почувши речення “*She has got a blue shoes*” можна відреагувати здивуванням та вказати на своє взуття. Або якщо учень замість минулого часу вживає теперішній, то достатньо лише показати назад, ніби повідомляючи, що подія вже позаду, відбулася в минулому часі.

- Відлуння (*echo correction*) передбачає повторення варіанту учня, але з інтонацією вгору. Така тактика ефективна лише в тому випадку, коли учень допустив помилку-обмовку (*a slip of tongue*) і здатен виправити її самотужки.

Student: "The woman GOED to the store."

Teacher: "The woman GOED to the store?"

Student: "Went to the store".

– Відтерміноване виправлення (*delayed correction*) є однією з найефективніших методик, оскільки вчитель не втручається в мовленнєвий потік і дозволяє учням закінчити свою думку. Ідея полягає в тому, що вчитель стежить за помилками (у вимові, граматичними, лексичними) у процесі мовленнєвої діяльності, зазначаючи їх на папері. Варто бути вибіркоким і фіксувати лише ті помилки, які тісно пов'язані з темою уроку і впливають на сприйняття повідомлення. Гарним варіантом є записи за наступною схемою (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Аналіз помилок, допущених в усному мовленні учня, для відтермінованого виправлення

№	Помилка	Правильний варіант	Коментар
1	It depends <i>of</i> the circumstances	It depends <i>on</i> the circumstances	Відмінно від української мови
2	He has lived in Italy <i>since</i> six years	He has lived in Italy <i>for</i> six years	<i>since</i> – для позначення точного часу та моменту в часі <i>for</i> – для позначення періоду

По закінченню роботи можна зазначити неправильні варіанти на дошці та запитати, в чому тут проблема, та попросити учнів виправити їх, не акцентуючи увагу на тому учневі, який їх допустив. Таким чином, студенти не відчуватимуть стресу щодо допущених помилок, тим паче, що учні із задоволенням аналізують помилки та відпрацьовують правильні відповіді з однолітками.

Представлений вище метод є яскравим прикладом, коли в процесі виправлення помилок участь бере більшою мірою не викладач, а однолітки. На

нашу думку, виправлення помилок учнем є більш ефективним, ніж їх корекція вчителем. Але не менш дієвим є залучення учнів групи, що включає в роботу інших і забезпечує профілактику появи цієї помилки у всієї групи учнів.

Проте не менш доречною ми вважаємо стратегію ігнорування помилок (*ignoring errors*). Варто ігнорувати помилки, які належать до вищого рівня, ніж знання учня на момент мовлення. Ми можемо виправити помилку самостійно, але це не буде мати потрібного нам ефекту. На початковому рівні, наприклад, виникають помилки з використанням прийменників місця або минулого часу. Але не має сенсу їх виправляти, бо це помилки ще в не пройденому матеріалі (*attempts*) або ж помилки-обмовки (*slips*), які не мають постійного характеру та виправляються учнем самостійно.

Не менш ефективним способом виправлення помилок є використання наочного матеріалу у вигляді карток. Раніше ми вже зазначали, що вони необхідні для попередження помилок, але існує безліч підходів та варіантів використання для вже допущених помилок. На практиці нам вдалося реалізувати використання картки з емблемою супергероя коміксів (додаток Б), що вважається іконою американської культури, а на уроках іноземної мови ще допомагає згадати про наявність закінчення –s у 3 ос. одн. теп. часу.

Методику використання карток також можна застосувати відповідно до бажань учнів. 21 сторіччя дало шанс змінити підхід до навчання, де в центрі уваги був вчитель (*teacher-centered approach*) на підхід, орієнтований на учня (*student-centered approach*). Тож пропонуємо експеримент, який вдалося провести на практиці, метою якого було отримання зворотного зв'язку від самого учня щодо помилок і необхідності їх виправлення. Часто учні мають чіткі уявлення про необхідність корекції. Індивідуальний підхід до кожного учня завжди буде оцінений, авжеж, якщо мова йде про невелику групу. Нами був розроблений, так званий, паперовий світлофор для кожного учня (додаток В), де колір визначав готовність чи бажання до виправлення помилок: червоний – «Не потрібно мене виправляти!», жовтий – «Виправляйте лише суттєві помилки», зелений колір – «Виправляйте всі помилки!». Авжеж такий

експеримент показав, що не завжди учні готові працювати на виправлення своїх помилок, проте результат такого експерименту залежить від настрою учнів, спостереженням за однолітками чи різновиду діяльності.

Тож виправлення помилок в усному мовленні є комплексним завданням, як для вчителя, так і для учнів, що потребує урахування низки факторів. До прикладу, необхідно враховувати тип помилки, важливість її виправлення та стратегію. Не менш важливим є час здійснення виправлення: відразу після допущення помилки чи після завершення висловлювання учня.

2.3 Виправлення письмових помилок

Навіть носії мови здатні допускати помилки у повсякденному спілкуванні, тому очікувати бездоганного знання граматики іноземної мови для учнів не є раціональним. Однак, важливо вказати, що не варто залишати без уваги помилки, допущені у писемному мовленні. Бо вивчення іноземної мови в навчальних закладах переслідує не тільки цілі опанування мовою, але й регулярні перевірки цього рівня поточними контрольними роботами чи атестаціями.

Як ми зазначали раніше, важливим показником письмового мовлення є акуратність та точність (*accuracy*). Визначивши головний принцип роботи над помилками у письмовому мовленні, можна підібрати подальші стратегії з виправлення помилок.

На своїй практиці, ми застосували методику Дж. Будена [9], який вважає за необхідне заздалегідь дізнаватися думку учня щодо необхідності виправлення на заняттях з іноземної мови. Найбільш вживаними ми вважаємо наступні способи проведення цього процесу:

- *self correction* – учні можуть виправити себе самостійно, якщо вони усвідомили, що зробили помилку, так як зазвичай це буває з помилкою-обмовкою. Необхідно надавати час і можливість для самокорекції, при цьому можливе цитування варіанту, написаного в роботі студента;

– *peer correction* – учні можуть виправляти помилки своїх однолітків, що створить позитивну атмосферу на уроці. Головною перевагою цього способу є те, що учні можуть вчитися не тільки на своїх помилках, а й на чужих;

– *correction slots*. Щоб зосередити увагу студентів на помилках, потрібно зупинити діяльність студентів і розглянути помилки, включивши в цей процес всю групу [17]. Цей спосіб передбачає запис помилок на дошку та прохання учнів виправити їх.

Проте, ми вважаємо, що в письмовому мовленні краще вказувати на помилку, викликаючи логічну здогадку та закликаючи учня до самокорекції. Одним із основних способів вважається наявність позначки на берегах роботи (де основні з них: *WO* – *Word Order*, *SP* – *Spelling*, *P* – *Punctuation*, *R* – *Register*, *T* – *Tense*, *?* – *Not clear*). Ці позначки у вигляді коду можуть вказати неправильний порядок слів, пунктуаційну помилку, лексичну помилку тощо.

Нерідкою проблемою є допущення помилок саме у написанні слів. Наприклад, при додаванні закінчення *-ing*, учні залишають літеру *-e* і ми маємо справу з такими словами, як *haveing*, *takeing*, *likeing*, *giveing*. Також поширеною помилкою є неправильне вживання апострофа у скороченій формі з часткою “*not*” – *do ’nt*, *is ’nt*, *are ’nt*, коли апостроф знаходиться перед літерою *n*, а не після. Такі та інші найбільш поширені помилки повинні бути виправлені та виокремлені з письмових робіт.

Найдієвішим способом вважаємо надання зворотного зв’язку учню після підкреслення помилок у роботі. Важливим є акцентування уваги на позитивних сторонах письмових робіт та коректні вказівки на допущені помилки, які можуть бути досягнуті за допомогою наступних виразів:

- *I think the best part of your paper is ...*
- *You could reorganize your ideas by ...*
- *I think you could change or omit ...*
- *I do not understand ...*
- *You could add ...*

– *You are good at...*

Але як і в усному мовленні іноді може бути застосована стратегія ігнорування помилок (*ignoring mistakes*), оскільки після виправлення та оцінки роботи отриманий результат здатен демотивувати учня [2, с. 11]. Тим паче деякі помилки не потребують виправлення до моменту досягнення учнем рівня, на якому він здатен проаналізувати та самостійно їх виправити.

Втім вчителю важливо володіти низкою способів коригування помилок та обирати відповідно від мети, типу завдань, особливостей учня та ситуації.

Надмірне виправлення стає причиною страху помилок в учнів, тож треба помічати та аналізувати не тільки помилки, а умови, в яких її було допущено та урізноманітнювати способи коригування, обираючи найбільш дієві в конкретній ситуації та уникаючи одноманітності у виборі.

Якщо кілька учнів допускають ту ж саму помилку протягом одного або декількох уроків – це може стати індикатором того, що вся група потребує подальшої практики цього матеріалу, яка може бути запроваджена за допомогою типових завдань (заповнення пропусків в реченні або завдання на виправлення вже допущених помилок) (додаток Г). Якщо тільки деякі учні допускають цю помилку, їм слід попрактикуватись індивідуально.

Узагальнюючи вищесказане необхідно відзначити, що навіть носії мови здатні припускатися помилок, тож виховання та забезпечення адекватного ставлення до помилок як учня, так і вчителя здатні створити комфортні умови для вивчення мови. Що стосується помилок у писемному мовленні, то вони виправляються одним із наступних методів: застосуванням кодових позначок, що заохотять учня самостійно виправити помилку, залученням однокласників або ж індивідуальним підходом до кожного учня, що забезпечить більш якісну роботу над помилками. Проте, як і більшість помилок, письмові можна також попередити за допомогою типових завдань, спрямованих на виправлення найбільш уживаних помилок.

ВИСНОВКИ

Результатом проведеного нами дослідження став аналіз методів виправлення помилок на заняттях з іноземної мови. Основні результати проведеного дослідження узагальнимо такими положеннями:

– У ході історії та з появою різноманітних течій змінювалося ставлення до помилок, які ще століття тому вважалися неприпустимими і їх намагалися уникати, а в сучасній лінгводидактиці вже стали невід'ємною частиною навчального процесу.

– Існує чотири основні причини помилок у процесі вивчення іноземної мови та формування умінь нею користуватися, а саме – інтерференція рідної мови, недостатнє знання граматики, що спричиняє появу інтермови, так званої, власної мови мовця. Крім того, важливу роль грають особливості умов вивчення іноземної мови, тобто рівень підготовки вчителя, навчальні матеріали і т. д. Нам вдалося з'ясувати, що одночасне вивчення двох мов може також впливати на кількість допущених помилок на занятті.

– Аналіз досліджень та методичної літератури дозволив також систематизувати помилки. Більшість вчених вважають, що існує три типи помилок: помилки-обмовки (*slips*), помилки, які допускаються у вже вивченому (*errors*) та ще не в пройденому матеріалі (*attempts*). Ми розуміємо, що для подальшої роботи з попередження та виправлення помилок важливо розрізняти їх та класифікувати, щоби надалі правильно підбирати методи та способи вирішення.

– Найлегший спосіб виправлення помилок – це їх попередження та профілактика. Для успішного опанування мови варто не тільки приділяти увагу граматичним правилам, але й звертати увагу на фонетику і комунікативну складову мови. Головна ціль занять з іноземної мови – покращення мовної компетентності.

Виправлення помилок в усному мовленні є комплексним завданням, як для вчителя, так і для учнів, що потребує урахування низки факторів: тип

помилки, важливість її виправлення, стратегію боротьби та момент, коли виправлення повинно відбутися. Що стосується помилок у писемному мовленні, то вони виправляються одним із наступних методів: застосуванням кодових позначок, що заохотять учня самостійно виправити помилку, залученням одногрупників або ж індивідуальним підходом до кожного учня, що забезпечить більш якісну роботу над помилками.

Отже, треба зауважити, що всі без винятку учні рано чи пізно припускаються помилки. Це є невід'ємною складовою вивчення іноземної мови. Проте, вчителю необхідно знати як виправляти їх ефективно, тактовно та чуйно.

Узагальнюючи вищесказане необхідно відзначити, що здатність як до усної так і письмової комунікації в реальних життєвих обставинах є головною ціллю сучасних занять з іноземної мови. Таким чином, необхідно виховувати в учнів конструктивне ставлення до помилок у процесі освоєння мови, оскільки виникнення, аналіз та виправлення помилок повинні слугувати на користь та давати нові знання про мову, що вивчається.

Результати аналізу можуть стати базою для подальших фундаментальних досліджень з релевантних питань. До перспектив розвитку теми бакалаврської роботи доцільно віднести такі питання: сучасний стан української педагогічної науки, вивчення сучасних напрямків лінгвістики для ідентифікації та аналізу мовних помилок.

Я, Мельник Дарина Вікторівна, своїм підписом засвідчую, що моя бакалаврська робота «Виправлення помилок на заняттях з іноземної мови» виконана з дотриманням усіх вимог до наукової етики та поваги до інтелектуальних надбань, самостійно та індивідуально. Під час написання роботи я дотримувалася принципів академічної доброчесності та несу відповідальність за порушення загальноприйнятих правил цитування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Вишневський О. І. Методика навчання іноземних мов: навч. посіб. / О. І. Вишневський. – К.: Знання, 2011. – 206 с.
2. Гордієнко Н. М. Mistake Correction in teaching EFL / Н. М. Гордієнко, Т. В. Батюта // Вісник Національного технічного університету України «КПІ». Серія : Філологія. Педагогіка. – 2016. – Вип. 8. – С. 8–11.
3. Король С. В. Комунікативний підхід у навчанні іноземних мов / С. В. Король // Педагогічний дискурс. – 2012. – Вип. 11. – С. 133–136.
4. Коцюк Л. М. Класичний підхід до аналізу помилок у процесі вивчення іноземної мови / Л. М. Коцюк, О. О. Пелипенко // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія: Філологічна. – 2016. – Вип. 60. – С. 37-40.
5. Методика формування міжкультурної іншомовної комунікативної компетенції. Курс лекцій : навч.-метод. посібник / О. Б. Бігіч, Н. Ф. Бориско. та ін. / за ред. С. Ю Ніколаєвої. – К. : Ленвіт, 2011. – 344 с.
6. Психологія діяльності та навчальний менеджмент : навч. посіб. / М. В. Артюшина, Л. М. Журавська, Л. А. Колесніченко, О. М. Котикова, М. І. Радченко, Г. М. Романова; ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана». – К.: 2008. – 329 с.
7. Тарнопольський О. Б. Методика викладання іноземних мов та їх аспектів у вищій школі: підручник / О. Б. Тарнопольський, М. Р. Кабанова. – Дніпро: Університет імені Альфреда Нобеля, 2019. – 256 с.
8. Ткачук О. О. Формування комунікативно-мовленнєвих умінь учнів початкових класів / О. О. Ткачук // Науковий вісник Східноєвропейського національного університету ім. Лесі Українки. Серія «Професійна освіта». – 2016. – № 2 (303). – С. 65–69.
9. Buden J. Error correction [Electronic source] / Jo Buden. – Access Mode: <https://www.teachingenglish.org.uk/article/error-correction>. – (10.06.2020).

10. Değirmenci U. Foreign Language Teachers' Perceptions of Error Correction in Speaking Classes: A Qualitative Study. The Qualitative Report. [Electronic source]. – 2017. – Access Mode: <https://nsuworks.nova.edu/tqr/vol22/iss1/7>. – (04.05.2020).
11. EFL Problems – Monitoring pair work [Electronic Source] // Oxford University Press. – 2014. – Access Mode: <https://oupeltglobalblog.com/tag/peer-correction/>.
12. Fang X. Error Analysis and the EFL Classroom Teaching: US-China Education Review / X. Fang, J. Xue-mei. // US-China education review. – 2007. – №9. – pp. 10–14.
13. Gass S. Second Language Acquisition / S. Gass, L. Selinker. – New York: Routledge, 2008. – 612 p.
14. Gozali I. Local vs Global Errors: Comprehensibility Judgment on the Speech of Indonesian Students by Native Speakers. [Electronic Resource] / Imelda Gozali. – 2018. – Access Mode: https://www.academia.edu/39090170/local_vs_global_errors_comprehensibility_judgment_on_the_speech_of_indonesian_students_by_native_speakers. – (08.05.2020).
15. Harmer J. The Practice of English Language Teaching / Jeremy Harmer. – Harlow: Longman, 2007. – 448 p.
16. Hoff E. Bilingual Development in Children of Immigrant Families / Erika Hoff // Child Development Perspectives / E. Hoff. – Florida, 2018. – pp. 80–86.
17. James C. Errors in Language Learning and Use / Carl James. – London: Routledge, 2000. – 320 p.
18. Keshavarz M. Contrastive Analysis and Error Analysis / Mohammad Keshavarz. – Tehran: Rahamana Press, 2012. – 193 p.
19. Richards J. Approaches and methods in language teaching / J. Richards, T. Rodgers. – Cambridge: Cambridge University Press, 2014. – 410 p.
20. Richards J. Error Analysis: Perspectives on Second Language Acquisition / Jack Richards. – London: Longman, 2001. – 274 c.

21. Roberts M. Error correction and good language learners / M. Roberts, C. Griffiths // *Lessons from Good Language Learners* / M. Roberts, C. Griffiths. – Cambridge: Cambridge University Press, 2008. – pp. 282–293.

СПИСОК ДОВІДКОВИХ ДЖЕРЕЛ

22. Бацевич Ф. С. Словник термінів міжкультурної комунікації / Ф. С. Бацевич // *М-во освіти і науки України, Львівський нац. ун-т ім. І. Франка*. – Київ: Довіра, 2007. – 205 с.

23. Етимологічний словник української мови: В 7 т. – Т. 4: Н–П / Ред. кол.: О. С. Мельничук (гол. ред.), В. Т. Коломієць, Т. Б. Лукінова, Г. П. Півторак, В. Г. Складенко, О. Б. Ткаченко; Укладачі: Р. В. Болдирєв, В. Т. Коломієць, А. П. Критенко, О. С. Мельничук, Г. П. Півторак, А. Д. Пономарів, В. Г. Складенко, І. А. Стоянов, В. А. Ткаченко, А. М. Шамота. НАН України. Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні. — К.: Наукова думка, 2003. – 657 с.

24. Тараненко О. О. Плеоназм // *Українська мова: Енциклопедія*. – Київ : Українська Енциклопедія, 2007. – С. 512–513.

СПИСОК ІЛЮСТРАТИВНИХ ДЖЕРЕЛ

25. 16 Cool Pop Songs That Make Learning English Incredibly Easy [Electronic source] – Access Mode: <https://www.fluentu.com/blog/english/easy-english-songs/>. – (08.06.2020).

26. 50 Tongue Twisters to improve pronunciation in English [Electronic source] – Access Mode: <https://www.engvid.com/english-resource/50-tongue-twisters-improve-pronunciation/>. – (05.06.2020).

27. Breaking News English [Electronic source] – Access Mode: <https://breakingnewsenglish.com/>. – (08.06.2020).

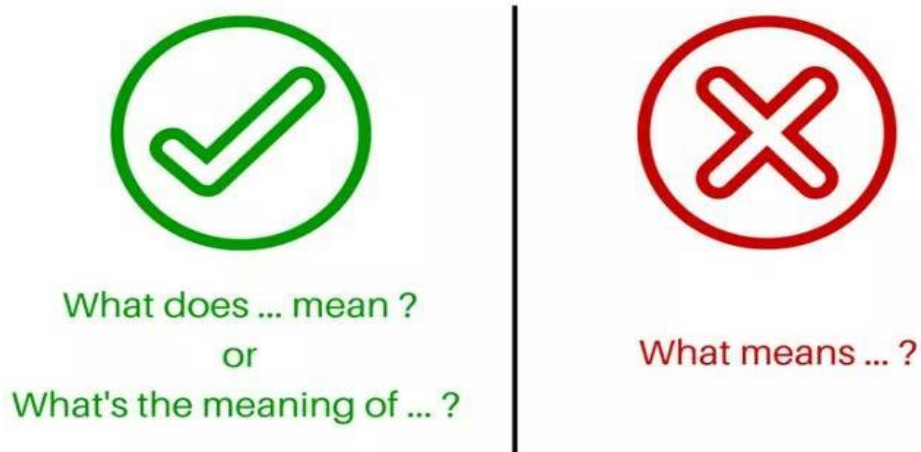
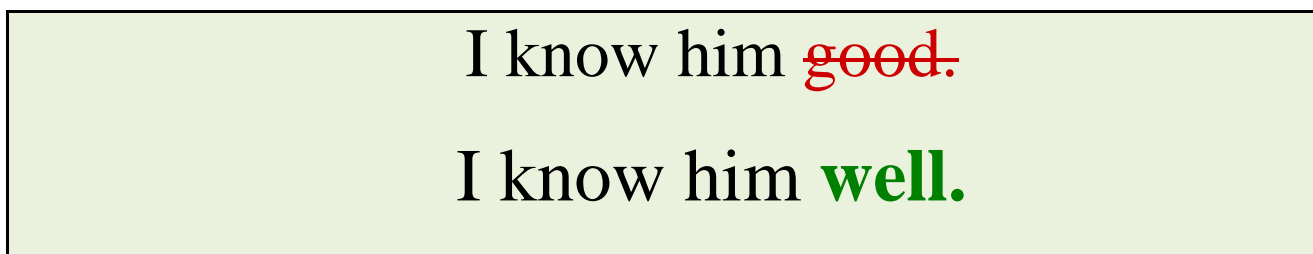
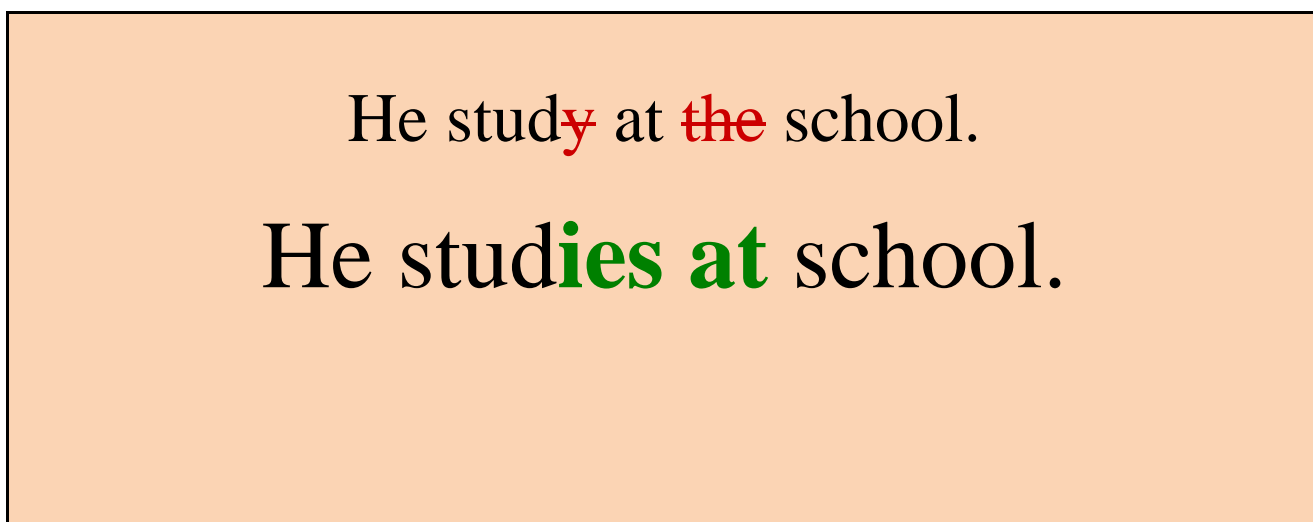
28. ELLO-music [Electronic source] – Access Mode: <http://www.ello.org/months/weeks/music.htm>. – (09.06.2020).

29. Free Audio Books for English Learners [Electronic source] – Access Mode: <https://www.digitalbook.io/free-audio-books-for-english-learners/> – (08.06.2020)
30. Podcasts in English [Electronic source] – Access Mode: <https://www.podcastsinenglish.com/>. – (10.06.2020).
31. Some Tricky Tongue Twisters [Electronic source] – Access Mode: http://www.fun-with-words.com/tong_example.html. – (19.05.2020).
32. Tongue Twisters [Electronic Resource] – Access Mode: <https://en.puzzle-english.com/directory/tongue-twisters>. – (05.06.2020).
33. Watch films in English online [Electronic source] – Access Mode: <https://ling.online/en/video/films/?page=3>. – (07.06.2020).
34. Watch TV series [Electronic source] – Access Mode: <https://www2.watchserieshd.tv/>. – (10.06.2020).
35. Підтягни свою англійську вимову за допомогою смартфона [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://greenforest.com.ua/ua/journal/read/pidtyagni-svoyu-anglijsku-vimovu-za-dopomogoyu-smartfona>. – (09.06.2020).

ДОДАТКИ

Додаток А

Картки з типовими помилками

*Рисунок А.1**Рисунок А.2**Рисунок А.3*

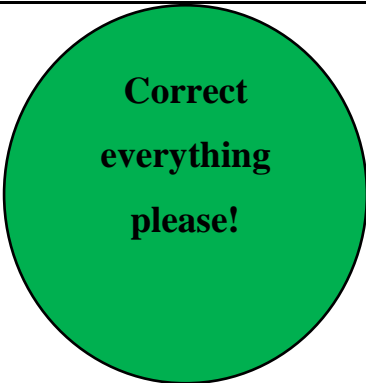

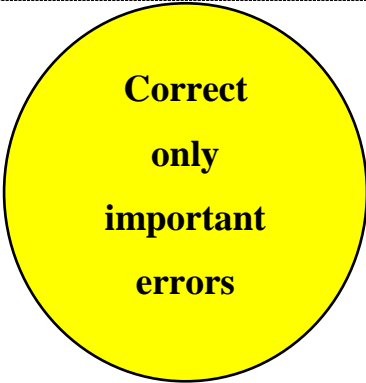

Додаток Б

*Рисунок Б.1***Картка-нагадування про закінчення -s у дієслів 3 ос. одн. теп. часу**

Додаток В

Рисунок В.1

Застосування світлофора у виправленні помилок

 <p>Correct everything please!</p>	 <p>Виправляйте всі помилки!</p>
 <p>Correct only important errors</p>	 <p>Виправляйте лише суттєві помилки</p>
 <p>Leave me alone!</p>	 <p>Не потрібно мене виправляти!</p>

Додаток Г

Завдання для роботи над помилками

Find and correct mistakes in the sentences (for Intermediate level)

- 1) Sorry, I didn't told you about my cowardice — I was too ashamed.
- 2) The cost of living has raised by 5 % last year.
- 3) I don't mind to contribute to charity.
- 4) The museum is worth to visit.
- 5) I am used to make tea for my wife.
- 6) She didn't want they to come to home late in the night.
- 7) These childish joke make me to feel embarrass.
- 8) My colleague doesn't expect me offer so brilliant idea.

Answers:

1. Sorry, I didn't tell you about my cowardice — I was too ashamed. 2. The cost of living rose by 5 % last year. 3. I don't mind contributing to charity. 4. The museum is worth visiting/a visit. 5. I am used to making tea for my wife. 6. She didn't want them to come home late at night. 7. This childish joke makes (made) me feel embarrassed. 8. My colleague doesn't expect me to offer such a brilliant idea.

Find and correct mistakes in the sentences (for Pre-Intermediate)

- 1) He didn't lived in Sumy five years ago.
- 2) I not saw my friend yesterday.
- 3) Robin knew about the time tunnels?
- 4) A cold wind blew yesterday?
- 5) Did Alex and Robin stay with Betsey yesterday?

Answers:

1. He didn't live in Sumy five years ago. 2. I didn't see my friend yesterday. 3. Did Robin know about the time tunnels? 4. Did a cold wind blow yesterday? 5. Did Alex and Robin stay with Betsey yesterday?